

שו"ת הקוראים ו' ~ דיבור בקבלת שבת

שאלה י"ז:

קראתי בעלון על "מזרא מקדש", סיפור על אחד מחסידות צאנז שחלה במחלה רח"ל, ושבק חיים לכל חי בקיצור ימים, ואח"כ הגיע לחבירו בחלום כשהוא נראה עם כתמי עלקות אדומות בפניו בידיו וגרונו, וסיפר לו שזכויותיו וייסוריו זיכוהו במקום טוב למעלה, ומ"מ הוא סובל מכתמים אלו בגלל שהיה מדבר עמו ב'קבלת שבת' ומבקשו שיפרסם חומר הדבר, ובזה יתוקן עוונם החמור, החבר התחיל לדרוש בביהכנ"ס המדובר ובשאר בתי כנסיות באשדוד בחומרת הדבר וסיפר סיפור הנ"ל, ולאחר כמה חודשים הגיע הנפטר שוב כשהוא נקי מכל העלקות ומאיר באור יקרות, הוא הודה לו שהניח את דעתו.

החבר שיבלחט"א מדגיש שאפילו שנהרו מאד מאד מלדבר בתפילה וקדיש, מ"מ סברו שכיון שאי"ז חיוב לומר קבלת שבת – למה לא יוכלו אז לדבר דברים בעלמא, וקבעו עצמם לשוחח באותה השעה.

שאלתי: האם ידוע איסור לדבר בקבלת שבת? והרי אין זה חיוב דאורייתא או דרבנן לומר בכלל קבלת שבת, ואיך יתכן שיהיה איסור לדבר אז?

תשובה:

א. כתב הרמ"א בסימן ס"ה, סעיף א' לגבי אמירת פיוטים באמצע ברכות קר"ש: "אין לאדם לפרוש עצמו מהציבור במקום שנהגו לאמר פיוטים, ויאמר אותם עמהם ואסור לדבר אז שום שיחה בטילה" זאף לא ילמד או יעיין בספר באותו הזמן עי"ש – עכ"ל.

ב. וכפל זאת הרמ"א בפירוש בסימן צ', י': "יתפלל הפיוטים והתחינות עם הציבור, ולא יפרוש מן הציבור אפילו לעסוק בדברי תורה" עכ"ל.

ג.

ולא פליגי השו"ע והרמ"א בדין זה של 'לא לפרוש מהציבור בעת שמקלסים למקום' שכן הם נחלקו רק האם מותר לפסוק באמצע ברכות קר"ש לאמירת הפיוטים, דלשו"ע אסור ולרמ"א מותר, אבל אם מותר, ובמקום שמותר לומר פיוטים – מוסכם שאסור לפרוש מהציבור, ולכן כשהציבור אומרים קבלת שבת אסור לפרוש מהם ולעסוק בדברים בטלים, ואף לא ילמד בשעה זו וכנ"ל.

ד.

ומה ששאל אם אין זה חיוב לומר בכלל קבל"ש, איך יהיה איסור לפרוש מהציבור? הראה אחד הרבנים שליט"א מקור וטעם מדברי הגמרא בעירובין דף ס"ג. שם מסופר שהגיעו ב' אמוראים לעיר אחת, וכשנשאלו מהמארח שלהם על כשרות סבין השחיטה שלו, ואין חיוב לשאול את רב העיר שאלה זו כמבואר שם בגמרא, ואעפ"כ שאל אחד האמוראים את המארח למה לא ישאל את רב המקום שזהו כיבוד לשאול את רב המקום? וענה לו חבירו שהרי מותר להורות בהלכה זו ללא שאלת רב העיר, ומספרת הגמרא שנענש החכם שהורה בזה, ומסבירה הגמרא שאע"פ שבאמת אין חיוב לשאול את רב העיר שאלה זו, מ"מ כיון שהתעוררו לכבדו והוא ביטל את זה, זה אסור כפרש"י שם 'מאחר שנאמר לו ליחוש לסבא [=פירוש לרב העיר הזקן], והתחילו לדבר בכבודו, לא היה לו לזלזל בדבר עכ"ל. ונראה ביאורו שגם אם לא חייבים 'לכבד' מ"מ אסור 'לזלזל' וכאשר אחרים הציעו לכבדו, מחדשת הגמרא שהאמירה וכש"כ המעשה "שלא חייבים לכבדו" נחשבת כבר לזלזול'.

ומעתה אם הציבור התאספו לכבד את השי"ת בשירות ותשבחות ואחד מחליט לשוחח אז בעניינים אחרים, הרי יש בזה זלזול, שהרי הוא ח"ו כאומר 'אין צריך לשורר למקום ועושה

שו"ת הקוראים ו' ~ דיבור בקבלת שבת

ששם אומרים הציבור שירות ותשבחות בנעימת קול ערב" עב"ל.

ויעויין עוד במ"ב בסימן נ"ו סק"א: "זכתוב בספר חסידים מעשה בחסיד אחד שראה לחסיד אחר במותו ופניו מוריקות א"ל למה פניך מוריקות א"ל מפני שהייתי מדבר בשעה שהש"ץ היה אומר ויכולו וברכת מגן אבות וביתגדל. ובספר מטה משה סימן תי"א הביא בשם מדרש שחכם אחד נתראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נוהר מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש, ואפי" להרהר בדברי תורה אסור בשעה שהחזן אומר קדיש מפני שעריך לבוין הרבה בעניית הקדיש [פרי חדש]. ואין חילוק בין קדיש על תנ"ך או אגדה או משניות [פמ"ג] עב"ל.

וענין הכתם דייקא, אפשר שהוא ענין זלזול ובושה כנגד זלזול, וביותר ששם כולם יודעים על מה ולמה הוא בא, וא"כ אינו ענין רק למקום של חובה, אלא ללמד בה להקפיד על כבוד שמים ולא לומר מה איכפת להקב"ה בזה, והלא אינו צריך לכבודנו, כיון שכך גזרה חכמתו ית"ש לתת לנו כביכול אפשרות לכבדו ית"ש.

ואחד המשפיעים שליט"א העיר: דבר גדול חזינו מזה כי מידה טובה מרובה, שניתנת לדורינו זה לתקן דברים גדולים וחמורים כל כך, מה שלא ניתן לדורות קודמים בקל, שאותו יהודי כיון שזכה להיזהר בחייו הרבה בכבוד התפילה וכנ"ל, זכה שכמה חודשים של זיכוי הרבים ע"י חבירו בדבר זה, נתקן הדבר לגמרי, ויש בזה עידוד גדול לכאז"א להשתדל בכל מה שבכוחו הרבה ובנחת, כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך וימינו פשוטה כל הזמן לקרבינו ולזכותינו ואשרי המתבונן בכל זה עב"ל.

מעשה על פי זה לשוחח – עכ"ד אחד הרבנים שליט"א.

ה. וברור הדבר שאילו לא בא לביהמ"ס פחות חמור, ממי שהגיע ופרש עצמו מהציבור, לא מבעיא בחזרת הש"ץ קדיש וכדומה מדברים של חובה, אלא אפילו בדברי רשות כאלו.

ו. וכשהוצע סיפור הדברים לפני כ"ק אדמו"ר מקופשניץ שליט"א, ציין מעצמו שהדברים ברורים להלכה מדברי הרמ"א הנ"ל, והוסיף בשם להבחיל"ח זקנו כ"ק אדמו"ר מקופשניץ זעוקללה"ה שהחמיר מאד על המדברים אף בעת זמירות שב"ק מטעם זה, וכשהיה שומע מחדרו שיש משוחחים בעת שהציבור שוררו זמירות בס"ג, שלח אותו למחות בהם בשמו בתקף רב שלא כדרכו, שלא יראה זה ח"ו כזלזול בכבוד המקום ית"ש עכד"ק.

ז. ויל"ע בתשובת הרמב"ם [ח"א סימן ל"ד בהוצאת מכון ירושלים]: "אמירת מאה ברכות או הזמירות בחיפזון ומהירות הרי זה חטא גמור, ומי שאינו מוחה בחזנים ע"כ הוא חוטא, כי כל העבודות האלו שהן באמירות אין המטרה בהן אלא להתבונן בעת אמירתן ולכוון את דעתו האומרו, וידע כי עם אדון כל העולם הוא מדבר בהם וכו' ואלו הן הנושאים השונים הכוללים לכל ברכה מן הברכות או זמירות או פסוקי דזמרה" עב"ל ואפשר מה שכוּפַל 'זמירות' ו'פסוקי דזמרה' כוונתו לרבות גם שאר זמירות ותשבחות של רשות שמשוררים לפני המקום ית"ש.

ח. ובברכות ז. – 'תניא אבא בנימין אומר אין תפילה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר לשמוע אל הרינה ואל התפילה, במקום רינה שם תהא תפילה' ופרש"י: "בבית הכנסת